

tista ojstra stvar v pravi meri podraži mlečne žlezice, da bolj pridno delajo mleko, in je mleko tudi mastnejše. Če se jih pa živini preveč poklada, dobi mleko nekak zopern in grenkljat okus in je tudi bolj vodeno.

Po skušnjah na grajšini Augustenburg na Badenskem so se prepričali, da, če se govedu v vsem skupaj na dan poklada 32 funtov sená ali kakošne druge piče, ki toliko zaleže kakor 32 funtov merve, sta 2 funta ogeršičnih preš na dan prava mera. Po ti primeri druge živinske piče naj se ravna razmera ogeršičnih preš, da jo bo gospodar dobro opravil; kar se jih pa dá odveč, je napčno in celó zguba.

Če se v olarijah, žganjarijah živina futra z navadno oblojo, ni boljšega kakor če se dodajajo te preše, ker one jemljejo kislino iz une piče in overajo navadno drisko.

Za pitavno živino se smé počez 8 funtov, za delavno pa po 5 funtov ogeršičnih preš za pravo mero rajtati. Tudi ovcam se priležejo, so jim zdrave in tečne; na ovco (mater) se šteje osmi del funta, na koštruna šesti del.

Lanéne preše so posebno za molzno živino; če pa se živina pita z lanénimi prešami, prihaja loj mečji in rumenklat; za tega pa nemarajo mesarji. Za bolno živino so kaj dobre.

Natoroznanstvo in ljudska omika.

Spisal Šimen Šubic na Dunaji.

1. pismo.

Namenil sem se, dragi prijatelj, Ti nekatere pismica iz Dunaja poslati, ki naj bi razjasnile zapopadek natoroznanskih vednost, da boš njih pravi cilj in konec prav spoznal. Skusil sem po domače govoriti, kakor me je mati učila; menim tedaj, da me boš lahko razumel.

Ko grozno povodnje čez ravná udari in vse pod silnimi valovi pogrebe; ko hiše razruši in zemljiša spodjeda, ko zasipuje mlade setve z grobljami in ko razširja nesrečo do visokih hribov, se umakne nesreči kar se ji more; vsak si svoje rešiti želi, vsak pobere naj dražje reči in teče, dokler je še čas. Če ga pa je že voda zajela, se prime v smertni nevarnosti česar se more; kdor nima ladje, ne korita, seže po dili, se vsede na tram in ga objame, da bi ga za svoje življenje ne spustil. V taki nevarnosti je hud boj za življenje ali smert, — vse pa le živeti hrepení.

Ako ravno vse pod podertim pohištvom konec vzame, hvali vendar le Boga iz celega serca, da mu je življenje ohranil. Človek živi, polje bo spet zelenelo, hiše se bodo nove postavile, in rodovitna zemlja bo povernila delavnemu človeku, kar mu je huda ura vzela. Reveži pa, ki jih je obiskala nesreča, pribežé k dobrotnim ljudem po bližnjih vaséh; tam tožijo svoje tuge, in si sprosijo, kar jim je k življenju neobhodno potrebnega. Nikjer se ne manjka dobrotnikov; nesreča, ki utegne zadeti tega kot unega, se smili vsakemu v serce in rad pomaga, kdor le more.

Žalostno je naše serce, ako slišimo, da obiskujejo nesreče ljudi, in jim devajo premoženje v nič. Kdor sam sebe vpraša: kaj nek v naših persih zbuja usmiljenje, si bo odgovoril, da nič družega kot keršanska ljubezen, dobrotljivo in občutljivo serce, ki mu pravi, da naj pomaga ljudem, da bodo tudi oni njemu pomagali. Več ko je sam skusil, težej mu je, če pomagati ne more.

Ako so pa že telesne reve in nadloge usmiljenja vredne, koliko več mora biti naše usmiljenje do tistih, ki jih ne tepó le reve na životu, ampak tudi na duši. Saj je vendar truplo le pozemeljska stvar, ki nas derži z živalimi v zvezi, duh je pa tisti žlahni dar Božji, ki nam daje lastnosti človeka; brez njega bi mi ne bili družega kot zver, ki nosi glavo pokonci. Zveri je pa dosti na zemlji, ki ima po štiri noge, tedaj se lahko opravi brez tiste, ki bi po dvéh nogah hodila. Nismo še dan današnji tako srečni, da bi mogli reči, da bi bili vsi ljudjé že zverinstvu otéti; le preveč jih živi v ptujih deželah, kamor ne sega

omika, vendar nam daje upanje prizadevanje usmiljenih ljudi, ki zastavljajo svojo srečo, svoje življenje za blagor tistih rev, ki jim še ne sveti luč pravega duhá. V notranji Afriki celó se trudijo evropski sinovi za blagor divjih ljudi, ki tam živé; enako se godí v Ameriki in Australii.

Al kdo bo popisoval, v kakem nesrečnem stanu še živinske ljudstva živé, — raj poglejmo na tiste kraje, kjer že dolgo prebivajo omikane ljudstva.

Po vsih deželah, kamor je segla omika nekdanjih narodov Gerkov in Rimljanov, in kjer si je ljudstvo prizadevalo iz svojih moči pridevati, kar ni doseglo od starejih prednikov, — povsod kjer se je duh oprostil škodljivih kvant in vraž, se je v zadnjih treh sto letih ljudstvo močno izobrazilo. Akoravno so zaderževale silne vojske, ki so izvirale ali iz nasprotnih misel o veri, ali pa iz prederznosti oblastnikov, — akoravno se je v bojih veliko poterlo, veliko delavnih rok ljudstvu bilo vzelo, se je vendar omika bolj in bolj razširjala. Znajdbe so podpirale napredovanje bistrumnega duhá. Umetnosti so se osnovale; od njih se je redila obertnija. Tako je z žlahnejim duhom tudi telesno življenje se boljšalo. Kar so važnega znajdli, kar je bistri duh v natori spazil, si je vedil obrniti na dobro; če mu ni bilo ravno v telesni prid, kakor, postavimo, znajdbe za rokodelce, poljedelstvo in za obertnijo, si je pa pridobil pripomočke, da se more bolj in bolj brihtati, da vé svoje početja ravnati po postavah, po katerih spoznava natoro, po natori pa Boga, nje vsegamogočnega, modrega in dobrotljivega stvarnika.

Tako je bil dobiček dvojin: prvi na duši po spoznavanju Božjih skrivnost v stvarjenji; drugi je pa bil v tem, da si je bolj zbrihtani človek tudi telesno življenje zboljšal.

V današnjih dnéh si je že duh mnogo potov pridobil k pravemu spoznanju natornih prikazkov in dogodb na zemlji in na nebu, — že se z napredovanjem natoroznanstva množi blagor narodov tako, da se čedalje bolj poterjuje resnica tega, kar spoštovani mož M. Humbold pravi, da vsakemu narodu, ki noče dandanašnji zaostati z družimi narodi, da mu je treba pridno obdelovati natoroznanstvo in ž njim združene uke, — če ne ga bodo prekosili drugi narodi in proč je njegov blagostan.

Starozgodovinski pomenki.

O indoslovanski božici „Kalanda“, „Koleda“.

Spisal Davoria Terstenjak.

Kadar v natori luč čez tamo kraljevati začenja — v zimskih soncostajah, ko sonce stopivši v znamenje divjega kozla se spet čez obračno piko (Wendepunkt) zamahevati začenja, in kakor je prej na svoji poti od jeseni k zimi doli stopalo, sedaj pa spet proti severju gori stopa: tadaj človek izperva svojim očém verovati noče, češ, da to bi utegnilo biti kaka obséna, to je, prevera oči.

Zato so si stari dvanajst dní zaznamovali od te dôbe, ko je sonce svoj tek spet začenjalo, ali pa po doľochbi rimskih fastov od 25. decembra do 6. januarja. Ta dôba je bila v starih časih sveta dôba, znana pod imenom: dvanajsterih svetih noči. Ko so ti dnevi minuli, je nastopila epifanija ali dan Prikazanja, ker sonce je čez obračno piko stopilo, in sončni bog je spet najden bil, ktereга so mislili dosihmal zgubljenega.

Dolga žalost je sedaj prešla, obče veselje pa je nastopilo, in kakor so Rimljani 24. decembra „Natales invicti Solis“ praznik novorojenega, spet zmagonosnega sonca obhajali z javnimi igrami, tako so nasprot Egipčani 6. januarja, kadar povodinj reke Nila jenja in se natora spet omlajuje, z velikimi veseljami začeli novo leto svoje. 24. decembra pa so obhajali praznik novorojenega sončnega božiča, ktereга je Isis pod imenom Harpokrates rodila, pri katerem prazniku so tamošnji duhovniki v eno mer kričali: „eurekamen, süghairomen!“, to je, „Veselite se, našli smo ga!“